

Danmark i digte – Undervisningsforløb for folkeskolens overbygning

Navn: Marie Goul

Læseplan:

- Folkeskolen - 4. forløb – 7.- 9. Klassesettrin

For 8.klasse

Der læses nu et større antal fiktive værker af stigende sværhedsgrad og kompleksitet. Elevernes forståelse af det læste konsolideres og udvikles gennem varieret arbejde med læsestoffet.

For 9. klasse

udvikle og udvide ordforråd og begrebsverden

- *gøre rede for samspillet mellem sprog, indhold, genre og situation*
- *karaktarisere og anvende forskellige genrer, stilarter og de vigtigste regler for sprogrigtighed*
- *demonstrere et analytisk beredskab over for ældre og nyere dansk og udenlandsk litteratur og andre udtryksformer*

gøre rede for og vurdere etiske, æstetiske og historiske aspekter i litterære tekster og andre udtryksformer

- *forholde sig til litterær og kulturel tradition og udvikling, som den kommer til udtryk gennem litteraturhistorisk læsning og i Dansk litteraturs kanon, jf. bilag 1*

anvende informationsteknologi og elektroniske mediers muligheder bevidst og hensigtsmæssigt

- *anvende informationsteknologi til søgning og kommunikation*

Tema:

- Hjemstavnslyrik m. fokus på Kaj Munk

Mål:

- Viden om Kaj Munk og hans liv.
- Viden om lyrik som genre.
- Viden om digtanalyse.
- Kendskab til hvordan Danmark og forskellige steder i Danmark bliver skildret i digte.

Elevforudsætninger:

- Elementært kendskab til Danmarks geografi.

- Kendskab til de tre hovedgenrer: Epik, lyrik og drama.

Undervisningsindhold:

- "Den blaa Anemone" (1943) af Kaj Munk
- Uddrag fra "Danmark" (1943) af Kaj Munk
- "I Danmark er jeg født" (1850) af H.C. Andersen
- "Der er et yndigt land" (1823) af Adam Oehlenschläger

Evt.:

- "Blæsten går frisk" (1939) af Erik Bertelsen
- "Jylland" (1943) af Kaj Munk

Undervisningens tilrettelæggelse:

Underviseren holder kort oplæg om lyrikgenren¹

Forslag til oplæg:

- De tre klassiske storgenrer epik, lyrik og drama skaber oftest en genkendelig virkelighed. De gør det dog på hver deres måde, og derfor henvender de sig til læseren på forskellig måde. I epikken fortælles en historie, i lyrikken udsiges et budskab og i dramaet opføres en handling.

Epik (prosa)	Lyrik (Poesi)	Drama
Roman	Digt	Skuespil
novelle	folkevise	Komedie/tragedie
eventyr	salme	musical
saga	sangtekst	opera

¹ Oplægget er primært baseret på Gyldendals produktion: http://sc.gyldendal-uddannelse.dk/~media/Files/Gymnasiet/krydsfelt_uddrag.ashx

Samt:

<http://fc.vucnordjylland.dk/Flexundervisning/FOV1-000D35E9/FOV1-0009B0B4/FOV1-0009B0B7/Sk%C3%B8litteratur.pdf>

- Lyrik er den genre, som man i daglig tale ofte kalder for digte. Lyriske tekster er som regel lette at genkende, fordi genren rent grafisk er kendetegnet ved en opstilling i strofer og vers. Ofte optræder kun én eller to karakterer i et digt, og man hører jegets monolog, der tit har karakter af en henvendelse til et du. Et digt er altså tit skrevet i 1. person. Denne "jeg-fortæller" udtaler sig om sine følelser og udtrykker en overordnet stemning, der er hævet over tid og rum i et abstrakt lyrisk rum. Genren koncentrerer sig altså om et tidsmæssigt nu, og der er intet handlingsforløb i teksten. Dette kræver en særligt komprimeret stil, og derfor fremstår lyrikken ofte langt mere koncentreret end de andre genrer. Den fortættede stil giver sproget nogle særlige muligheder som digterisk materiale, og derfor er lyriske tekster da almindeligvis også rige på billedsprog. Også musikalske virkemidler som rytme og klang er karakteristiske lyriske træk.

	Lyrik	epik	Drama
Grafisk opstilling	Strofer og vers	Kapitler og afsnit	Akter og scener Replikker og regibemærkning er
henvendelsesform	Udsiger	Fortæller	Opfører
Sprog og stil	Monologisk form Lyriske virkemidler: Billedsprog, rim og rytme	Fortælling Forskellige fortællelemen ter Symboler	Dialogisk form Undertekst
personer	Lyrisk jeg og andre lyriske karakterer (ofte monologisk)	Hoved- og bipersoner Fortæller: 1. eller 3. person	Dramatiske karakterer, hoved- og bipersoner
rum	Ofte abstrakt rum	Ofte konkret miljø	Abstrakt eller konkret rum
indhold	Motiv Udsigelsessituation (Stemning, følelse)	Fortælling Handlingsforløb (Udvikling)	Intrige Konfliktoptrapnin g og -løsning (Forløb)

Undervisningen:

- Læreren indleder kort forløbet med en præsentation af nedenstående, samt hvorfor der skal undervises i det: Fordi Danmark er et tilbagevendende tema igennem dansk lyrik, og det bliver fremstillet på forskellige måder.
- De udvalgte sange høres på youtube:

I Danmark er jeg født: http://www.youtube.com/watch?v=mlh_ZGlyc3s

→ Evt. inddrages DR's pigekors originaludgave. Der diskuteres forskelle, og hvordan de påvirker eleverne. <http://www.youtube.com/watch?v=M4iY6p0y2Kg>

Den blaa Anemone: <http://www.youtube.com/watch?v=EXW3BdqRezM>

→ Eleverne bedes ligge mærke til blomsten, og hvor sart den ser ud.

Der er et yndigt land: <http://www.youtube.com/watch?v=8UZihExFrc>

→ Eleverne bliver spurgt om de "føler" noget, når de hører sangen. Hvad og hvorfor?

Blæsten går frisk: http://www.youtube.com/watch?v=Zfu7o8E_9M

→ dog skal også spilles: <http://www.youtube.com/watch?v=q2OmtgGemzw>

Da det kan vise, hvordan sange kan betyde noget for en bestemt gruppe mennesker. Samt hvordan gamle sange stadig er relevante.

- Eleverne deles ind i grupper af max 3 (eventuelt 2 og 2), de skal derefter søge oplysninger på internettet om Adam Oehlenschläger, H.C. Andersen, Kaj Munk og Erik Bertelsen.
 - Hvor er digteren fra og hvornår levede de – Kan man se det i deres digte?
 - Hvilken slags tekster skrev de? (Romaner? Digte? Drama? Osv.?)
 - Har de skrevet andre ting I kender?
- Grupperne går sammen, så hver forfatter er repræsenteret af mindst en elev. Så de er cirka 4-6 i hver gruppe.

De snakker om de forskellige forfattere, og de oplysninger de har fundet frem til.

De analyserer i gruppen et af læreren bestemt digt, hvor de skal fokusere på, hvordan Danmark eller den bestemte egn er fremstillet → virkemidler, komposition osv. (De kan eventuelt tage udgangspunkt i skemaet ovenfor.)

Læreren laver et oplæg omkring Kaj Munk og hans måde at skildre Danmark på, da han er fokus for undervisningsforløbet:

- Kaj Munk, 13.1.1898-4.1.1944
- Opvokset på Lolland blev i 1924 præst i Vedersø, begge steder fik stor betydning for hans forfatterskab, hvilket tydeligt ses i bl.a. "Den blaa Anemone", men også hans mest kendte drama *Ordet*.

- Munk var forfatter, samfundsdebattør og dramatiker, han blev specielt kendt for sine mange dramaer.
- Han var meget populær i sin egen tid – både for hans lyrik men også hans prædikener og dramaer.
- Politisk var Munk også speciel, og måske var det derfor, han blev så kendt dengang. Han var som sådan ikke for demokrati og folkestyre, da han anså det for at være svage styreformer. Han beundrede først Hitler og Mussolini, fordi de var stærke ledere. Men ændrede skarpt holdning, da han fik øjnene op for nazismens jødeforfølgelse og dermed også Hitlers umenneskelighed. Dette resulterede i at han skrev meget kritisk om Tyskland og Hitler.
- Hvis man skal sammenfatte Kaj Munks forfatterskab i nogle hovedtemaer, kan man bruge det gamle ordsprog: *"Gud, Konge og Fædreland"*. Det er i høj grad disse emner, der ligger bag hans værker og tematikker, og det nationale blev hans kendetegn → dette er også tydelig i de digte i har læst.
- Kaj Munk betød meget for sin tid, i det han netop var en folkets mand, der havde ordet i sin magt. Han forstod at tale til den jævne mand både i form af sit præsteembede men også i sine dramaer, der ofte var folkelige i tonen.
- Under besættelsen faldt en del af hans udgivelser ind under censuren, men han fortsatte med at genere Tyskland. Denne modstandskamp resulterede i hans død d. 4.1.1944, hvor en tysk gruppe (Petergruppen) hentede ham i sit hjem i Vedersø præstegård, og kørte ham til Hørbylundebakke ved Silkeborg og skød ham.
- Samlet på klassen synges eventuelt *"Den blaa Anemone"*, og derefter analyseres den på tavlen, igen med fokus på beskrivelserne af Danmark.
- Emnet rundes af med, at eleverne selv skal forsøge at lave et hjemstavnsdigt – hvordan ville de hylde Danmark og/eller deres hjemegn i et digt?

Endvidere inddrages kort anemonens flora – at den er meget sart og derfor svær at passe. Hvilket er hvorfor det er så fantastisk at Kaj Munk fik den til at blomstre på Vedersø præstegård, på trods af dårlig jord og hårde vejrforhold. Selv den dag i dag blomstrer den blå anemone hvert år på præstegården.

Variation i forløbet

- Man kan lave et forløb med historie, hvor man kan fokusere på 2. verdenskrig og modstandskamp, hvor Kaj Munk også spillede en stor rolle.

Danmarksdigte:

Den blaa Anemone

Hvad var det dog, der skete?
Mit vinterfrosne Hjertes Kvarts
maa smelte ved at se det
den første Dag i Marts.
Hvad gennembrød den sorte Jord
og gav den med sit søblaa Flor
et Stænk af Himlens Tone?
Den lille Anemone,
jeg planted der i Fjor.

Paa Lolland jeg den hented,
et Kærtegn fra min Fødeø.
Saa gik jeg her og vented
og tænkte, den maa dø;
den savner jo sit Skovkvarter,
sin lune Luft, sit fede Ler;
i denne fjendske Zone
forjaar min Anemone;
jeg ser den aldrig mer.

Nu staar den der og nikker
saa sejersæl i Jyllands Grus
ukuelig og sikker
trods Ensomhed og Gus,
som om Alverdens Modgang her
har givet den et større Værd,
en lille Amazone
og dog min Anemone
som Søens Bølge skær.

Hvad var det dog, der skete?
Mit Hjerte koldt og haardt som Kvarts
det smelter ved at se det
den første Dag i Marts.
Jeg tænkte: „Evigst skiltes ad
min Sjæl og Glæden," da jeg sad

i Vintrens grumme Done.
Nu gør min Anemone
mig atter fri og glad.

For denne rene Farve
den er mig som en Vaarens Daab,
den la'r mig nyfødt arve
en Evighed af Haab.
Saa bøjer jeg mig da mod Jord
og stryger ømt dit Silkeflor,
en Flig af Naadens Trone.
Du lille Anemone,
hvor er vor Skaber stor!

Uddrag fra "Danmark" af Kaj Munk

Jylland han er Gaardens Mand,
Sjælland er hans rappe Kone.
Lolland, Fyn og Langeland
under Solens Lysekroner
pjasker rundt med Klap og Kys,
og *Bornholm* gaar rent til Søs. " "
Sikke vilde Unger!

Ja da! her er nok af Liv
i den gamle Gaard ved Vandet.
Og naar Vinden blæser stiv,
løfter Dannebrog Landet.
I Atlantens fjerne Søer
trods vore *Klippeøer*.
Grønland gi'er os Storhed.

Yndigt er vort Sommerland.
Blomstermylder, Fuglevrimlen.
Kornet naar fra Strand til Strand.
Alle vegne spejles Himlen.
Højt, som hver en Tid tilforn,
maner Kirkens hvide Taarn,
signer Klokkerne Folket.

(...)

Smil saa, Børn, til Mark og Strand,
der gav Kræfter, saa vi stod os!
Bøj jer for vort Fædreland,
der var altid god imod os.
Tak jer Gud for Hjemmets Jord.
Rejs jer saa og kys jer Mor.
Længe leve Danmark!

I Danmark er jeg født

I Danmark er jeg født

Tekst: H. C. Andersen, 1850

Melodi: Henrik Rung, 1850

I Danmark er jeg født, dér har jeg hjemme,
der har jeg rod, derfra min verden går.
Du danske sprog, du er min moders stemme,
så sødt velsignet du mit hjerte når.
Du danske, friske strand,
hvor oldtids kæmpegrave
stå mellem æblegård og humlehave.
Dig elsker jeg! - Dig elsker jeg!
Danmark, mit fædreland!

Hvor reder sommeren vel blomstersengen
mer rigt end her, ned til den åbne strand?
Hvor står fuld månen over kløverengen
så dejligt som i bøgens fædreland?
Du danske, friske strand,
hvor Danebrogen vajer, -
Gud gav os den, - Gud giv den bedste sejer!
Dig elsker jeg! - Dig elsker jeg!
Danmark, mit fædreland!

Engang du herre var i hele Norden,
bød over England, - nu du kaldes svag,
et lille land, og dog så vidt om jorden
end høres danskens sang og mejselslag.
Du danske, friske strand,
plovjernet guldhorn finder,
Gud giv dig fremtid. som han gav dig minder!

Dig elsker jeg! - Dig elsker jeg!
Danmark, mit fædreland!

Du land, hvor jeg blev født, hvor jeg har hjemme,
hvor jeg har rod, hvorfra min verden går,
hvor sproget er min moders bløde stemme
og som en sød musik mit hjerte når.
Du danske, friske strand
med vilde svaners rede,
I grønne ø'r, mit hjertes hjem hernede!
Dig elsker jeg! - Dig elsker jeg!
Danmark, mit fædreland!

Blæsten går frisk

Komponist: Poul Hamburger 1937
Tekst: Erik Bertelsen 1939

1

Blæsten går frisk over Limfjordens vande,
rusker dem op til vågen flugt,
jager dem mellem de favnende strande,
fylder med toner hver en bugt.
Og sømanden synger bag sit rat
på krydstogt fra Nordsø til Kattegat.

2

Dagen står høj over Limfjordens vande,
bredning og sund og krinklet vig!
Sallingland, Thyland og andre lande
hilser hverandre med mågeskrig.
Og bonden går på sin agerjord
med blikket forynget af luft og fjord.

3

Lyset slår blink over Limfjordens vande,
tindrer og ler i et stridigt spil.
Bølgerne kaster med flammende brande
vikingedrømmenes hvide ild.
Og ungdommen føler fjordens magt,
en udvé fjernt over verden strakt.

4

Længsel er saltet i Limfjordens vande.
Her fik jeg fartens glød på kind,
her blev med kølige stænk mod min pande
viet til uro mit sejlensind.
Ja, Limfjord, jeg elsker dit blå humør
i kuling fra Hals og til Harboør.

"Der er et yndigt Land" af Adam Oehlenschläger

Der er et yndigt land,
det står med brede bøge,
:/nær salten østerstrand/:
det bugter sig i bakke, dal,
det hedder gamle Danmark,
:/og det er Frejas sal/:

Der sad i fordums tid,
de harnisk klædte kæmper,
:/udhvilede fra strid/:
så drog de frem til fjenders mén,
nu hvile deres bene,
:/bag højens bautasten/:

Det land endnu er skønt,
thi blå sig søen bælder,
:/og løvet står så grønt/:
og ædle kvinder, skønne mø'r,
og mænd og raske svende,
:/bebo de danskes øer/:

Hil drot og fædreland,
hil hver en danneborger,
:/som virker, hvad han kan/:
vort gamle Danmark skal bestå
så længe bøgen spejler,
:/sin top i bølgen blå/:
Vort gamle Danmark skal bestå,
så længe bøgen spejler,
:/sin top i bølgen blå/: